Posudek na bakalářskou práci Kateřiny Rathouské
„Trendy manželské a mimomanželské plodnosti v České republice“

Předkládaná bakalářská práce se skládá z 65 tiskových stran textové části a 29 přílohových tabulek. Cílem práce bylo analyzovat změny v manželské a mimomanželské plodnosti v období let 1980 až 2008, z hlediska věku, pořadí a rodinného stavu v kontextu změn struktury žen podle rodinného stavu a změn intenzit plodnosti. Práce je rozdělena do 9 dále strukturovaných kapitol: *1. Úvod, 2. Data a metodika, 3. Sociální souvislosti, 4. Vývoj počtu a podílu živě narozených dětí v manželství a mimo manželství, 5. Věková struktura žen podle rodinného stavu, 6. Analýza plodnosti podle rodinného stavu, 7. Souhrnné charakteristiky manželské a mimomanželské plodnosti, 8. Dekompozice změny podílu živě narozených dětí mimo manželství v letech 1988 a 2008 a 9. Závěr.* Předpokládám, že těžiště práce spočívá v aplikaci dekompoziční metody, protože to je část, která je založena na vlastních výpočtech.
V úvodní části, se autorka věnovala úpravě vstupních dat s ohledem na nezjištěné hodnoty. To je jistě chválihodné, na druhou stranu mohla od těchto hodnot vzhledem k četnostem prostě abstrahovat, na výpočty by to vliv určitě nemělo. Další kapitola je věnována sociálním souvislostem plození dětí, především v kontextu k dětem rozeným v manželství a mimo manželství. Autorka se správně odvolává na vzdělání žen i mužů, obecněji pak na druhý demografický přechod, ve kterém je definována celková změna režimu demografické reprodukce, opět správně připomíná narušený reprodukční model v předlistopadové společnosti. Pozoruhodná je zmínka o vlivu katolické církve na právní postavení dětí narozených mimo manželství, stejně jako postavení nemanželsky narozených dětí v celém dvacátém století. Kvantifikace jevu je rovněž v této kapitole popsána.
Ve čtvrté kapitole se autorka věnovala vývoji počtu a podílu narozených dětí v manželství a mimo manželství, což je fenomén často zpracovávaný. Věková struktura žen podle rodinného stavu má nepochybně na intenzitu manželské i mimomanželské plodnosti vliv, i když je trend posunu do vyššího věku pro vdané i nevdané ženy podobný. Důležitá je však změněná věková struktura ve věku nejvyšší plodnosti, kterou autorka uvádí na s. 37. Na tuto kapitolu navazuje analýza plodnosti podle rodinného stavu. Autorka uvádí (s.39), že věkový profil manželské plodnosti byl až do počátku 21. relativně stabilní, což je trochu problematické tvrzení vzhledem k propadu plodnosti ve věkové skupině 20 až 24. Druhá polovina osmdesátých let i léta devadesátá již byla obdobím nízké plodnosti, k výrazným propadům došlo již dříve.
Souhrnné charakteristiky manželské a mimomanželské plodnosti jsou předmětem další kapitoly a jsou založeny na ukazateli úhrnná plodnost počítaném za ženy v manželství a ženy mimo manželství. Autorka se rovněž v této kapitole věnuje specifickým měrám podle pětiletých věkových skupin, podle pořadí a vzájemnému vztahu úhrnné plodnosti a průměrného věku matek při narození prvního dítěte. Je možné tedy konstatovat, že použila veškeré možné ukazatele.
Předpokládám, že těžiště práce (tedy to, čím autorka přispěla k dalšímu rozvoji této problematiky) spočívá v kapitole věnované dekompozici změny podílu živě narozených dětí mimo manželství, z hlediska čtyř komponent: věkové struktuře žen a měrám plodnosti podle věku vdaných a nevdaných žen. Výsledky dekompozice pak autorka shrnuje do jednoho odstavce, ze kterého je patrný primární vliv změny rodinného stavu žen. Domnívám se, že autorka mohla věnovat této části více prostoru a pokusit se jej hlavně vysvětlit kontextem sociálně ekonomických změn – tak, jak to učinila v kapitole 3.
Vzhledem k rozsahu práce a důkladnosti zpracované problematiky navrhuji práci jednoznačně k obhajobě.

Ing. Jaroslav Kraus, Ph.D.
3. června 2010